

Despre fascizarea comunismului românesc

Se vor implini în curând, pe 8 mai, noua decenii de la întemeierea Partidului Comunist din România. O sectă revoluționară inspirată de viziunea milenaristă a bolșevismului, PCdR a acceptat deplină subjugare de către aparatul Internaționalei a III-a (Comintern), a fost practic **emisarul colectiv al intereselor sovietice pe teritoriul României**. A fost campionul luptei împotriva întregirii țării după Primul Război Mondial și a susținut revendicările sovietice legate de Basarabia. Pentru comunisti, România interbelică era un “stat multinational de tip imperialist, construit prin dictat și agresiune”. După 1944, PCdR, rebotezat PCR, a condus operațiile de rusificare a culturii românești și de sovietizare forțată a țării. A practicat cu ferocitate și fără milă **religia politică a luptei de clasă**, o raționalizare paroxistică a **resentimentului social**. Lumina venea pentru acești militanți fanatici doar dinspre Rasarit. Moscova era Mecca lor, Stalin era profetul a ceea ce marele poet polonez Czesław Miłosz a numit “Noua Credință”. Cântecul lor favorit era “Privesc din Doftana” pe o melodie rusă. Imnul de stat includea cuvintele: “Infratit fi-va vesnic al nostru popor/Cu poporul sovietic eliberator/Leninismul ni-e far, și țarie, și-avant/Noi urmăm cu credință Partidul ne-nfrânt”. A se observa accentul pe **ideologie** și pe **credință**. Destinul marxismului în România nu poate fi înțeles fără a explica natura culturii politice a comunismului, rolul ideologiei în geneză, funcționarea și perpetuarea sistemelor de tip leninist pe care istoricul Martin Malia le-a numit **partocratiei ideocratice**:

<http://tismaneanu.wordpress.com/2011/03/29/pornind-de-la-kolakowski-destinul-marxismului-in-romania/>

Am examinat în cartea mea *Stalinism pentru eternitate: O istorie politică a comunismului românesc* (University of California Press, 2003, trad. rom. de Cristina Petrescu și Dragos Petrescu, Polirom, 2005), precum și în alte lucrări, între care *Fantoma lui Gheorghiu-Dej* (ediția a II-a, cu postfață de Cristian Vasile, Humanitas, 2008), metamorfozarea PCdR de-a lungul anilor, dogmatismul impenitent, anti-intelectualismul, anti-occidentalismul și anti-reformismul niciodată abandonate, renunțarea oportunistă la internaționalismul mistic al originilor și îmbrățișarea, după 1963-64, unui indigenism cu consecințe nu mai puțin dezastruoase. Unul dintre primele studii pe care le-am publicat în Statele Unite se intitula “The Ambiguity of Romanian National Communism” și a apărut în 1984 în revista *Telos*. Ulterior am publicat, în *Problems of Communism*, în 1985, articolul intitulat “Ceausescu’s Socialism” și, în 1986, în *Orbis*, articolul “Byzantine Rites, Stalinist Follies: The Twilight of Dynastic Communism in Romania” (fragmente au fost transmise la RFE, întreg textul a apărut tradus în *Europäische Rundschau*, la Viena). În 1988 publicam în *East European Politics and Societies*, revista condusă atunci de Daniel Chirot, studiul “The Tragicomedy of Romanian Communism” (text prezentat de Virgil Ierunca la RFE și în revista *Documentation Française*). Menționez aici importante contribuții pe subiect datorate regretatilor Victor Frunza și Vlad Georgescu, Ilenei Vrancea, lui Michael Shafir, lui Mary Ellen Fischer, lui Edith Lhomel, lui Vladimir Socor, lui Dennis Deletant, lui Catherine Durandin și, mai recent, despre **barocul stalino-fascist**, lui Caius Dobrescu. Pretenția autonomistă a regimului, retorica patriotardă, în ultimii ani ai lui Dej și sub Ceausescu, era de fapt camuflajul simbolic pentru **o dictatură anti-populară a unei clici profitocratice**.

Conceptul de **profitocrație** a fost utilizat în mod frecvent de Noel Bernard în editorialele sale de la Radio Europa Libera din anii 70. Ma refer asadar la **casta nomenclaturista** care se prezenta drept aparatoarea intereselor populare, dar recurgea în fapt la spolierea nerusinata a populației. Transmiterea în serial la RFE, în 1981-1982, a cărții lui Mihail Voslensky *Nomenklatura* a avut un efect formidabil în toate statele sovietizate. "Egalitarismul" comunist era demascat drept o fictiune cinică.

Dictatura se pretindea "democrație populară" (pleonasm nascocit de Stalin), apoi "democrație socialistă", dar era de fapt un regim totalitar **anti-muncitoresc** și în totalitate **anti-popular**. Oricine a citit scrisorile disidentului Vasile Paraschiv către Ceaușescu știe la ce ma refer. Niciodată, sub nici o formă, proletariatul nu s-a aflat la putere în România. Mai cu seama după 1971, PCR a practicat hibridizarea marxism-leninismului oficial, descarnat și ritualizat, cu temele și obsesiile extremei drepte interbelice, ceea ce tânărul Cioran numise **ideologia colectivismului național** și de care s-a despartit radical și fără echivoc în scrierile sale de după 1944, socotind-o expresia unei disperări istorice nesabuite. Când Virgil Cărianopol, fost zelos publicist legionar, publica în *Luceafărul* condus de Eugen Barbu (după unele informații, fiul natural al altui cunoscut legionar, N. Crevedia) un poem care se încheia cu cuvintele "În urma mea va rămâne o mare umbră verde", el nu făcea decât să confirme această nouă orientare, de fapt o nouă identitate, a regimului. Până la a anunța "înmormântarea comunismului românesc" este nevoie de ceea ce Florin Turcanu numește **exorcizarea prin cunoaștere**, adică prin munca asidua și costisitoare în timp în arhive, consultarea atentă a documentelor din epocă, a colecțiilor de ziare și reviste, interviuri adăncite cu martorii. În memoriile sale, ideologul *en titre* al regimului, Paul Niculescu-Mizil, relatează o masă la restaurantul "Fratii Chivu", prin 1966, cu diverși exponenți ai fostei extreme drepte deveniți adepții "liniei naționale" a PCR. Scena poate fi imaginată: secretarul CC al PCR Niculescu-Mizil, Cărianopol, Crevedia și Radu Gyr toastând pentru viitorul socialismului național (era să scriu al național-socialismului). Așa a ajuns un Iosif Constantin Drăgan cu al său delir tracoman un favorit al lui Ceaușescu și al camarilei acestuia. **Pe acest fond a prins ființa protocronismul. Era vorba de o ideologie care se opunea categoric maiorescianismului, Iovinescianismului, modernității pro-occidentale.** Cotitura pseudo-patriotică se baza pe o uzurpare simbolică menită să exonereze noua echipă grupată în urul lui Ceaușescu de excesele "internationaliste" ale perioadei fundamentaliste.

Mitul stalinist al fortăreței asediate se contopea cu acelea ale rădăcinilor ancestrale, al unității "de gând și de simțire", al "gliei și sângelui", al resurecției naționale și al "Patriei în primejdie". Profesorul Eugen Negrici a revelat cu impecabilă acuratețe semnificația acestei convertiri fascizante a PCR: "Tuturor celos sensibili la imaginea românului blând și hăituit din cărțile de istorie ale tuturor generațiilor, imagine care se inspiră din mitul venit din preistorie—al strainului cel rău, care ne ocupă peștera și femeile), tuturor învinsilor și umilitilor, tuturor patimitilor regimului stalinist, profesorilor de istorie, preoților, învățătorilor, militarilor activi sau deblocați, noilor promovii de activiști și securiști care se lasau pradă santajului sentimental, aluziile acelea la 'râurile noastre prescurtate' (citată din Adrian Paunescu-VT) le provocau bufeuri de incantație, frisoane de plăcere și un soi de speranță difuză, speranță slugii napăstuite, bagate în seamă și racorite prin osândirea verbală a stăpanului nemilos". (*Poezia unei religii politice. Patru decenii de agitație și propagandă*, Editura PRO, f.a., p. 355). În atari condiții, nici o mirare că

Liderul ajunge sa fie zeificat ca reincarname a capeteniilor din antichitate si a voievozilor sfinti si martiri ai Evului Mediu: "Preluand din mers modificarile de mare efect in orientarea politica generala, incepand din 1964, de catre forurile de partid ale predecesorului, un personaj putin cunoscut si deci, pentru multi purtator de speranta si de valente benefice, a exploatat cu viclenie si pana la capat, pana la capatul domniei, disponibilitatile mitului patriei primejduite, de care s-a servit ori de cate ori a fost nevoie, ca de o masca de oxigen". (ibid., p. 363).

Stanga romaneasca de astazi, daca doreste sa fie credibila, nu poate amana confruntarea cu propriul trecut din care experienta comunista face parte in chip neindoiios, nu se poate limita la utopice "jocuri cu margele de sticla" importate de pe *Rive Gauche*, nu poate ignora ca socialismul din Romania nu a fost doar o sinteza intre **Stalin si Caragiale** (spre a relua butada lui Belu Silber), ci si una intre **Stalin si Zelea Codreanu**. Public aici raspunsul la o intrebare adresata de revista *Obiectiv Cultural* si aparuta in cadrul rubricii mele "Pornind de la Kolakowski".

Liviu G. Stan, Cristian Robu-Corcan: Kolakowski și-a propus în „Principalele curente ale marxismului” să studieze marxismul pornind de la un punct de vedere similar celui adoptat de Thomas Mann față de nazism și relațiile acestuia cu cultura germană. Practic, Thomas Mann n-a disociat ideologia nazistă și mișcarea hitleristă de cultura germană, ci, din contră, a încercat să identifice ce elemente din cultura germană au făcut posibile ororile rezultate. Suntem, după cum afirmă Kolakowski, în prezența unui exercițiu de autocritică culturală. Când credeți că în România va fi posibilă autocritica culturală și când credeți că identificarea acelor elemente care au făcut posibile bestialitățile comunismului românesc va deveni o practică a cărei stringență nu mai poate fi pusă la îndoială?

VT: Pentru Thomas Mann, intr-adevar, romanul *Doctor Faustus* era o autocritica spirituala germana, un efort de a descoperi genealogiile, afinitatile secrete, ereditatea rasucita a unui sistem si a unei ideologii care au dus la criminalitatea absoluta. Kolakowski a incercat, iar eu cred ca a reusit, se lumineze filiativunile intelectuale ale marxismului, dar si modalitatile in care aceasta filosofie care s-aa visat una a emanciparii universale s-a convertit in forma suprema de legitimizare a unui nou sclavagism. In cazul Romaniei chestiunea unei asemenea autocritici tine de ceea ce observa Monica Lovinescu, o ipoteza pe care am dezvoltat-o in proropriile mele scrieri: ingemanarea perversa a unui nationalism instrumental, extrem de strident, cu un stalinism impenitent. In fapt, mai ales dpa 1960, pe fondul a ceea ce se numeste „cotitura nationala”, sistemul comunist din Romania ajunge sa adopte, sa interiorizeze si sa adapteze teme ale extremei drepte interbelice. Nu ale conservatorismului, care ramane un cal de bataie al ideologiei oficiale, ci ale revolutionarismului mistic, ale acelei orientari pe care istoricul Eugen Weber a numit-o „revolutia arhanghelica”, deci a „vestitorilor” din romanul postum al lui Dinu Pillat. Protocronismul, despre care avem cateva studii importante, intre care cartea Alexandrei Tomiță, a fost tocmai expresia acestei hibridizari a internationalismului marxist de catre ideologia xenofoba, autarhica, izolationista a extremei drepte interbelice. Este ceea ce scrie si Jacques Julliard in prefata excelentei carti a lui Florin Ţurcanu despre Micea Eliade si teroarea istoriei. Am conceptualizat semnificatia acesteia directii intelectual-politice, cu ale sale prelungiri contemporane, in formula national-stalinismului ori, altfel spus, a stalinismului antisovietic. Se mentinea sistemul, se repungeau reformele hruscioviste: asa a inceput divortul

Romaniei comuniste de URSS, imediat dupa ce liderul sovietic a condamnat „cultul personalitatii” lui Stalin la Congresul al XX-lea al PCUS (februarie 1956).

Nicolae Ceausescu a preluat aceasta mostenire dejista si a exacerbat-o. S-a constituit in acei ani un straniu consens intelectual in jurul anti-rusismului manipulativ al conducerii PCR. Beneficiarul principal, evident, a fost cel care urmarea impunerea unui scenariu neo-feudal, omul slavit drept „fiinta providentiala”, „garantul destinului national”, „păstorul national” si cate altele. Aparatele ideologice dirijate in primul rand de Dumitru Popescu, acest Leonte Rautu al „Epcii de Aur”, urmureau exact acest lucru: esafodarea unui cult de tip tiers-mondist al unui lider cu vocatie si misiune „decolonizatoare”, un Nkrumah al Balcanilor. Fireste, unele lucruri nu se putea rosti cu voce tare pentru ca trebuia mentinut un modicum de retorica marxista traditionala. Dar regimul sa fasciza vazand cu ochii. Ceea ce nu-l transforma intr-un regim fascist clasic, ci in ceva intr-adevar nou, pe linia a ceea ce eu am definit drept barocul fascisto-comunist (ori, daca preferati, stalino-fascist). Il vedem, acest baroc, renascand in discursuri mai mult au mai putin *fringe*, deci marginale, sectare, in zonele subculturilor radicale de azi (pe bloguri ori in reviste cu asemenea propensiuni maligne). Autocritica nationala a inceput inca din anii 70, in scrierile Monicai Lovinescu si ale lui Virgil Ierunca, in cele ale lui Virgil Nemoianu si ale lui Matei Calinescu, spre a-i aminti doar pe acestia. Eu cred sincer ca decomunizarea si defascizarea sunt inter-conditionate, au nevoie una de cealalata, nu sunt asadar intreprinderi demistificatoare separate.

<http://www.contributors.ro/politica-doctrine/perversa-sinteza-despre-fascizarea-comunismului-romanesc/>